

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

**Міністерство освіти і науки України
Український державний університет залізничного транспорту**

ННЦГО

Кафедра: Історії та мовознавства

Назва освітньої компоненти: Історія залізничного транспорту

Код та назва спеціальності: С1 Економіка та міжнародні економічні відносини

Назва освітньої програми: «Економіка підприємства»

Код та назва спеціальності: D1 Облік і оподаткування

Назва освітньої програми: «Облік, аудит та оподаткування»

Код та назва спеціальності: 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Назва освітньої програми: «Управління фінансами, банківська справа та страхування»

Код та назва спеціальності: D3 Менеджмент

Назва освітньої програми: «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» «Менеджмент організацій і адміністрування»

Код та назва спеціальності: D5 – Маркетинг

Назва освітньої програми: «Маркетинг»

Рівень освіти: Перший (Бакалаврський)

Форма навчання: Денна

Курс: 2/ Семестр: 3

Кількість кредитів ЄКТС: 3

Форма підсумкового контролю: Залік

Розробник програми: Сніжко Ірина Анатоліївна, кандидат історичних наук, доцент, викладач

Харків 2025

2 ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Галузь знань: **С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини**

Галузь знань: **Д Бізнес, адміністрування та право**

Обов'язкова/ Вибіркова: **Вибіркова**

Курс: **2/ Семестр: 3** Загальний обсяг курсу: **90** годин (3 кредити ЄКТС)

Обсяг контактних годин: 30 годин (Лекції: 15 год, Семінари: 15 год)

Обсяг самостійної роботи: 60 год.

3 ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧІВ

ПІБ викладача: **Сніжко Ірина Анатоліївна** (кандидат історичних наук, доцент)

Контактна інформація (email, телефон, кабінет): +38 (050) 40 29 881

e-mail: isnizhko@ukr.net snezhko@kart.edu.ua; ауд. 323, 3 корпус

Час консультацій: 14.00-15.00 (Понеділок, Середа)

Форми зв'язку: **Zoom** (ідентифікатор конференції 938 253 2584

код доступу: 408687)

4 МЕТА І ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Мета освітньої компоненти: Метою викладання освітньої компоненти «Історія залізничного транспорту» є систематизація та поглиблення знань про історію розвитку світового та вітчизняного залізничного транспорту; створення наукових уявлень про передумови його виникнення й основні етапи еволюції; розвиток вміння аналізувати, порівнювати процеси і події, характерні для залізниць різних країн, орієнтуватися в технічних та експлуатаційних особливостях залізничної техніки певних епох, визначати внесок видатних науковців, керівників і виробничників у розвиток залізничної галузі; розуміння особливостей розвитку залізниць України та напрямів їх модернізації у контексті світових тенденцій; залучення до патріотичних, трудових, науково-технічних традицій попередніх поколінь українських залізничників.

Завдання освітньої компоненти: Вивчення освітньої компоненти спрямовано на підготовку досвідчених фахівців залізничної галузі, які знаються на історичних традиціях, розуміють особливості впливу певної історичної епохи на розвиток залізничного транспорту в світі та в Україні.

- знання історії галузі є важливою складовою професіоналізму сучасного залізничника. Володіння історичною інформацією дозволяє глибше зрозуміти світові тенденції розвитку залізничного транспорту, об'єктивно оцінити стан і проблеми цієї галузі в Україні, враховуючи специфіку воєнного стану та повоєнного відновлення;

- без вивчення історії залізничного транспорту майбутньому фахівцю-залізничнику неможливо сформувати у собі комплекс рис, характерних для професіонала високого рівня, виховати почуття галузевого патріотизму;

- компетентність у сфері історії галузі розширює й поглиблює технічний і гуманітарний кругозір випускника університету, сприяє формуванню його авторитету в колективі залізничного підприємства, створенню позитивного іміджу.

5 КОМПЕТЕНТНОСТІ І РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Освітня компонента «Історія залізничного транспорту» спрямована на розвиток низки компетентностей, особливо важливих для фахівців економічних спеціальностей.

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.

Загальні компетентності (ЗК):

освітня програма: «Економіка підприємства»

• **ЗК1** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

• **ЗК2** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

• **ЗК3:** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

• **ЗК4:** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

• **ЗК8:** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

• **ЗК10:** Здатність до креативного та критичного мислення.

• **ЗК11:** Здатність приймати обґрунтовані рішення.

• **ЗК12:** Навички міжособистісної взаємодії.

• **ЗК13** Здатність свідомо та соціально-відповідально діяти на основі етичних міркувань.

• **ЗК14:** Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

освітня програма: «Облік, аудит та оподаткування»

• **ЗК1:** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

• **ЗК2:** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

• **ЗК3:** Здатність працювати в команді.

• **ЗК4:** Здатність працювати автономно.

• **ЗК5:** Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

• **ЗК6:** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

• **ЗК7:** Здатність бути критичним та самокритичним.

• **ЗК8:** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

• **ЗК11:** Навички використання сучасних інформаційних систем і комунікаційних технологій.

• **ЗК12:** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

•**ЗК13:** Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

•**ЗК14:** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

•**ЗК15:** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

•**ЗК16:** Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших принципів недоброчесності.

освітня програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

•**ЗК1:** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

•**ЗК2:** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

•**ЗК3:** Здатність планувати та управляти часом.

•**ЗК5:** Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

•**ЗК6:** Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

•**ЗК7:** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

•**ЗК8:** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

•**ЗК9:** Здатність бути критичним і самокритичним.

•**ЗК10:** Здатність працювати у команді.

•**ЗК12:** Здатність працювати автономно.

•**ЗК13:** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

•**ЗК14:** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

•**ЗК15:** Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

освітня програма: «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

• **ЗК1** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

• **ЗК2** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

• **ЗК5** Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій

- **ЗК6** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- **ЗК7** Здатність працювати в команді.
- **ЗК8** Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- **ЗК10** Здатність діяти відповідально та свідомо.
- **ЗК11** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
- **ЗК12** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
- **ЗК13** Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

освітня програма: «Менеджмент організацій і адміністрування»

- **ЗК1** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, зокрема у сфері забезпечення обороноздатності держави, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- **ЗК2** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, з орієнтацією на формування морально-психологічної готовності та військових компетентностей, передбачених базовою загальновійськовою підготовкою.
- **ЗК3** Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.
- **ЗК4** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- **ЗК5** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- **ЗК8** Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- **ЗК10** Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.
- **ЗК11** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, у тому числі в умовах надзвичайних ситуацій та воєнного стану.
- **ЗК12** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- **ЗК13** Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- **ЗК14** Здатність працювати у міжнародному контексті.
- **ЗК152** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

• **ЗК16** Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності

освітня програма: «Маркетинг»

• **ЗК1** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

• **ЗК2** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

• **ЗК3** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

• **ЗК4** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

• **ЗК5** Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

• **ЗК6** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

• **ЗК7** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, у тому числі для ринку транспортних послуг.

• **ЗК8** Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

• **ЗК9** Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

• **ЗК11** Здатність працювати в команді.

• **ЗК14** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

• **ЗК15** Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахові компетентності (ФК):

освітня програма: «Економіка підприємства»

• **ФК5** Розуміння основних особливостей сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

• **ФК7** Здатність застосовувати комп'ютерні технології обробки даних для вирішення економічних завдань, здійснення аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів

• **ФК12:** Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення

• **ФК16:** Здатність розуміння специфіки економічного функціонування підприємств залізничного транспорту, в тому числі залізничної галузі.

Фахові компетентності спеціальності (СК)

освітня програма: «Облік, аудит та оподаткування»

- **СК10** Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків.

- **СК11** Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

Спеціальні компетенції (СК):

освітня програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

- **СК9** Здатність здійснювати ефективні комунікації.
- **СК10** Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

- **СК11** Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Спеціальні компетенції (СК):

освітня програма: «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

- **СК1** Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

- **СК6** Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог з нормативно-правових документів у сфері підприємництва та торгівлі.

- **СК9** Здатність до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур.

Фахові (спеціальні) компетентності спеціальності (ФК)

освітня програма: «Менеджмент організацій і адміністрування»

- **ФК6:** Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

- **ФК9:** Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань.

- **ФК15:** Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.

- **ФК16:** Здатність аналізувати закордонний досвід щодо новітніх форм, методів та прийомів управління залізничною галуззю та застосовувати набуті знання до вітчизняних умов.

- **ФК17:** Розуміння аспектів функціонування залізничної галузі та здатність виробляти рішення щодо напрямів її реформування.

Фахові компетентності спеціальності (СК)

освітня програма: «Маркетинг»

- **СК5:** Здатність коректно застосовувати методи, прийоми та інструменти маркетингу, у тому числі в діяльність підприємств залізничного транспорту.

- **СК12:** Здатність обґрунтовувати, презентувати і впроваджувати результати досліджень у сфері маркетингу.

- **СК13:** Здатність планування і провадження ефективної маркетингової діяльності ринкового суб'єкта в крос – функціональному розрізі (з врахуванням особливостей залізничної галузі).

- **СК15:** Здатність застосовувати сучасні маркетингові концепції, методи і технології в сфері залізничного транспорту для побудови ефективної

системи маркетингового управління економічною діяльністю транспортних підприємств.

**Програмні результати навчання (ПРН) (Очікувані результати):
освітня програма: «Економіка підприємства»**

- **ПРН1:** Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.

- **ПРН2:** Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.

- **ПРН9:** Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

- **ПРН14:** Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку

- **ПРН15:** Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

- **ПРН23:** Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.

- **ПРН24:** Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

- **ПРН25:** Демонструвати здатність розуміти специфіку економічного функціонування підприємств залізничного транспорту, в тому числі залізничної галузі.

освітня програма: «Облік, аудит та оподаткування»

Програмні результати навчання (ПР)

- **ПР15:** Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві.

- **ПР17:** Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

- **ПР19:** Дотримуватися здорового способу життя, безпеки життєдіяльності співробітників та здійснювати заходи щодо збереження навколишнього середовища.

- **ПР20:** Виконувати професійні функції з урахуванням вимог соціальної відповідальності, трудової дисципліни, вміти планувати та управляти часом.

- **ПР21:** Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

- **ПР22:** Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

- **ПР23:** Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

освітня програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

Програмні результати навчання (ПР)

- **ПР16:** Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

- **ПР17:** Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

- **ПР18:** Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

- **ПР19:** Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

- **ПР21:** Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

- **ПР22:** Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

- **ПР23:** Визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

освітня програма: «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Результати навчання (РН)

- **РН2:** Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій та торговельній діяльності.

- **РН5:** Організовувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі і біржової діяльності.

- **РН6:** Вміти працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей.

- **РН7:** Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.

- **РН8:** Застосовувати одержані знання й уміння для ініціювання та реалізації заходів у сфері збереження навколишнього природного середовища і здійснення безпечної діяльності підприємницьких та торговельних структур.

- **РН9:** Знати вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміщення як демократичної, соціальної та правової держави.

- **РН10:** Діяти соціально відповідально на основі етичних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства.

- **РН21:** Застосовувати набуті знання для запобігання корупції та будь-яким проявам недоброчесності в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

Програмні результати навчання (РН):

освітня програма: «Менеджмент організацій і адміністрування»

- **РН1:** Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, з урахуванням вимог та етичних норм, притаманних військовій службі та базовій загальновійськовій підготовці.

- **РН2:** Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя, спрямовуючи їх на підтримання фізичної та психологічної готовності до виконання завдань військової служби.

- **РН9:** Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи.

- **РН11:** Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації.

- **РН15:** Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.

- **РН16:** Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним

- **РН17:** Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

освітня програма: «Маркетинг»

Програмні результати навчання (РН)

- **РН3:** Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань у сфері маркетингу, у тому числі для підприємств залізничного транспорту.

- **РН11:** Демонструвати вміння застосовувати міждисциплінарний підхід та здійснювати маркетингові функції ринкового суб'єкта.

- **РН12:** Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

- **РН13:** Відповідати за результати своєї діяльності, виявляти навички підприємницької та управлінської ініціативи.

- **РН15:** Діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних принципів маркетингу, поваги до культурного різноманіття та цінностей громадянського суспільства з дотриманням прав і свобод особистості.

- **PH18:** Демонструвати відповідальність у ставленні до моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства у професійній маркетинговій діяльності.

- **PH19:** Управляти маркетинговою діяльністю на залізничному транспорті з врахуванням особливостей галузі, а саме: аналізу і прогнозування ринку транспортних послуг, розрахунку витрат і встановлення тарифів на пасажирські і вантажні перевезення, планування і управління виробничими процесами в економічній діяльності транспортних систем.

6 ПЕРЕДУМОВИ (ПРЕРЕКВІЗИТИ)

Освітня компонента «Історія залізничного транспорту» пов'язана з іншими технічними та гуманітарними освітніми компонентами. Вона спирається на знання й вміння здобувачів вищої освіти, отримані під час вивчення історії України та української культури, економічної географії, правознавства.

7 ПІСЛЯУМОВИ (ПОСТРЕКВІЗИТИ)

Знання з «Історії залізничного транспорту» є базовими для наступних компонентів: «Основи охорони праці», «Системи технології залізничного транспорту», «Єдина транспортна система».

8 ВІДПОВІДНІСТЬ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ ГЛОБАЛЬНИМ ЦІЛЯМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДО 2030 РОКУ

Відповідно до резолюції ООН №70/1 та Указу Президента України №722/2019, освітня компонента «Історія залізничного транспорту» сприяє досягненню таких Цілей сталого розвитку:

- **SDG 4: Якісна освіта.**

Опис реалізації: Курс спрямований на постійне навчання та самовдосконалення, розвиток творчої ініціативи та самостійності, що є ключовими елементами якісної освіти та навчання впродовж життя.

- **SDG 16: Мир, справедливість та сильні інститути.**

Опис реалізації: Освітня компонента «Історія залізничного транспорту» розвиває здатність ухвалювати рішення, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких проявів недоброчесності. Вивчення психології конфлікту та толерантності сприяє мирній та ефективній соціальній взаємодії.

9 ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ (ЗМІСТ)

Курс складається з двох модулів, які охоплюють вісім тем.

Модуль 1. Виникнення та розвиток залізничного транспорту у XIX – першій половині XX ст.

Тема 1. Виникнення залізниць як нового виду транспорту (перша половина XIX ст.). Короткий опис: Історичні, економічні та технічні передумови появи залізниць. Будівництво рухомого складу в Європі, США та Російській імперії. Основні тенденції розвитку залізниць у світі у першій половині XIX ст.

Тема 2. Розвиток залізничного транспорту у другій половині XIX – на початку XX ст. Короткий опис: Основні тенденції залізничного

будівництва у світі. Розвиток капіталізму і залізничний транспорт Російської імперії. Будівництво залізниць на території України. Участь залізничників у революційних подіях на початку ХХ ст.

Тема 3. Залізничний транспорт у міжвоєнний період (1918–1939 рр.)
Короткий опис: Наслідки Першої світової та громадянської війни для залізничного транспорту. Роль залізниць у соціально-економічному розвитку СРСР. Світові тенденції розвитку залізничного транспорту у міжвоєнний час.

Тема 4. Діяльність залізниць у роки Другої світової війни (1939 – 1945 рр.). Короткий опис: Перехід залізничного транспорту на воєнні потреби. Участь залізничників у воєнних діях. Наслідки війни для транспорту СРСР та Європи.

Модуль 2. Залізничний транспорту у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 5. Розвиток залізничного транспорту у другій половині 1940 – на початку 1990-х рр. Короткий опис: Відбудова залізничного транспорту у повоєнні роки. Електрифікація та технічне удосконалення залізниць СРСР. Розвиток соціальної сфери на транспорті. Будівництво залізниць в СРСР та світі.

Тема 6. Залізничний транспорт на сучасному етапі (1991–2026 рр.). Короткий опис: Основні напрями реформування залізниць світу. Міжнародні залізничні організації. Будівництво трансконтинентальних і високошвидкісних магістралей. Створення та діяльність Укрзалізниці.

Тема 7. Створення та діяльність ХПТ – УкрДУЗТ (1930–2026 рр.). Короткий опис: Заснування ХЕТІЗТ – ХЕМІЗТ – ХПТ. ХПТ у роки Другої світової війни. Навчальна, наукова та організаційно-методична робота в ХПТ – УкрДАЗТ. Ректори ХПТ – УкрДАЗТ.

Тема 8. Українські залізниці в умовах сучасної війни. Короткий опис: Особливості діяльності залізниць у воєнних умовах. Особистий героїзм залізничників.

10 ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ/ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття передбачають активну участь, підготовку доповідей, та презентацій.

- 1. Семінар 1.** Виникнення залізниць як нового виду транспорту.
- 2. Семінар 2.** Будівництво ліній українських залізниць у другій половині ХІХ ст.
- 3. Семінар 3.** Розвиток залізничного транспорту у міжвоєнний період (1918–1939 рр.)
- 4. Семінар 4.** Діяльність залізниць у роки Другої світової війни (1939–1945 рр.).
- 5. Семінар 5.** Залізничний транспорт у другій половині 1940 – на початку 1990-х рр.
- 6. Семінар 6.** Сучасні проблеми функціонування залізничного транспорту в Україні.
- 7. Семінар 7.** Історія створення та діяльності УкрДУЗТ (1930–2026 рр.)
- 8. Семінар 8.** Особливості діяльності залізниць в сучасних воєнних умовах.

12 САМОСТІЙНА РОБОТА

Загальний обсяг самостійної роботи – 60 годин. Види завдань:

- Опрацювання теоретичного матеріалу (пошук, аналіз, структурування та відбір потрібної інформації з різних джерел).
- Наявність і повнота конспекту лекцій і тем, що виносяться на самостійний розгляд.
- Підготовка доповідей і виступів на теми, означені програмою курсу.
- Виконання індивідуальних завдань (реферативні роботи, есе).
- В умовах дистанційної/змішаної форм навчання – вчасне якісне виконання індивідуальних самостійних завдань в асинхронній формі роботи (платформа Moodle).

13 ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН (ДЕННА ФОРМА)

№ тиж.	Тема	Лекції, год	Семінари/Практичні, год	Самостійна робота, год	Всього, год	Модуль
1	Тема 1. Виникнення залізниць як нового виду транспорту (перша половина XIX ст.)	2	2	6	10	Модуль 1
2	Тема 2. Розвиток залізничного транспорту у другій половині XIX – на початку XX ст.	2	2	6	10	
3	Тема 3. Залізничний транспорт у міжвоєнний період (1918–1939 рр.)	2	2	6	10	
4	Тема 4. Діяльність залізниць у роки Другої світової війни (1939 –1945 рр.).	2	2	6	10	
5	Модуль 1	0	0	6	6	Контроль 1
Разом Модуль 1		8	8	30	46	
6	Тема 5. Розвиток залізничного транспорту у другій половині 1940 – на початку 1990-х рр	2	2	6	10	Модуль 2
7	Тема 6. Залізничний транспорт на	2	2	6	10	

	сучасному етапі (1991–2026 рр.)					
8	Тема 7. Створення та діяльність ХІПТ – УкрДУЗТ (1930–2026 рр.)	2	2	6	10	
9	Тема 8. Українські залізниці в умовах сучасної війни	1	1	6	8	
10	Підсумковий Модульний контроль	0	0	6	6	Контроль 2
Разом Модуль 2		7	7	30	44	
ВСЬОГО		15	15	60	90	

14 ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Види: Доповіді, Повідомлення, Реферати, Есе.

Тематика:

1. Підготовка кадрів і розвиток залізничної освіти.
2. Історія залізниць у кіно, мистецтві, літературі.
3. Метрополітени світу.
4. Форма залізничників: історія виникнення.
5. Історія створення музеїв залізничного транспорту.
6. Міжнародні організації залізничного транспорту.
7. Міжнародні високошвидкісні магістралі.

Вимоги: Дотримання Кодексу академічної доброчесності. Посилання на всі ресурси та джерела повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином.

15 МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Використовуються студентоцентровані та інтерактивні методи здобуття освіти:

- Лекції, що включають формулювання уточнюючих запитань та короткі обговорення.
- Практичні семінари, що передбачають активну участь, доповіді, усні та письмові опитування.
- Тренінгові вправи, спрямовані на формування та закріплення навичок.
- Групова робота та обговорення (для розвитку здатності організовувати ефективну взаємодію в групі).
- Проєкти (у формі реферативних робіт).
- Використання технологій дистанційного навчання на платформі Moodle та Zoom.

16 ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Освітня компонента складається з двох модулів. Контроль знань здійснюється з урахуванням кредитно-модульної системи та рейтингового оцінювання за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль (за кожен модуль – до 60 балів): Формується шляхом накопичення студентами балів за активність. Види: Відвідування лекцій, наявність і повнота конспекту, доповіді та повідомлення на семінарах, участь в обговореннях, усних опитуваннях, виконання індивідуальних завдань.

Модульний контроль (за кожен модуль – до 40 балів): Проводиться двічі на семестр у формі модульного тестування (20 питань у тесті, 2 бали за кожен вірну відповідь). Максимальна кількість – 40 балів за модуль.

Підсумковий контроль (Залік): Студент отримує залік за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Загальна підсумкова оцінка виставляється як **середнє арифметичне суми модульних оцінок**.

17 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент, становить **100 балів за модуль** (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів за модульне тестування).

Структура балів поточного контролю (максимум 60 балів за модуль):

1. **Відвідування лекцій:** Максимально **8 балів** (бали нараховуються залежно від кількості відвідуваних лекцій; у разі пропуску більше 50% лекцій, бали не нараховуються).

2. **Наявність і повнота конспекту:** Максимально **12 балів**.

3. **Доповіді на семінарських заняттях:** Максимально **10 балів** (мінімум 1 доповідь впродовж модуля; передбачає розгорнуте викладення матеріалу, демонстрацію розуміння, самостійні висновки, відповіді на питання).

4. **Повідомлення на семінарських заняттях:** Максимально **10 балів** (мінімум по 1 повідомленню на кожному семінарі впродовж модуля; передбачає коротке інформування про конкретний феномен/приклад).

5. **Участь в обговореннях, усних опитуваннях, тренінгових вправах, індивідуальних завданнях (загальна активність):** Максимально **20 балів** (залежно від загального рівня активності, залученості, якості відповідей і виконання завдань впродовж модуля). *Додаткові бали:* Участь у науково-практичних конференціях (до 15 балів).

Модульне тестування (Максимум 40 балів за модуль): Оцінка формується відповідно до кількості вірних відповідей на тестові модульні питання (20 питань, 2 бали за вірну відповідь).

Переведення оцінки (згідно з Положенням УкрДУЗТ):

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
--	---------------------------------	-----------------------	-------------

ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Якщо середнє арифметичне модульних оцінок становить FX, або відповідає оцінкам B чи D, а студент бажає покращити результат, він може скласти залік, відповівши на питання зі списку.

18 АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ПОЛІТИКА КУРСУ

Академічна доброчесність: Порухення Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ є серйозним порушенням. Кодекс доступний за посиланням: <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/kodex.pdf>

Визначення плагіату та його наслідків: Очевидний плагіат у роботах оцінюється 0-3 балами. Кваліфікаційна робота (як приклад) не повинна містити академічний плагіат, фабрикації та/або фальсифікації. **Правила цитування:** Посилання на всі ресурси та джерела (у рефератах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. **Правила поведінки на заняттях:** Очікується активна участь у лекціях (формулювання уточнюючих запитань, критичних зауважень) та на семінарах. У разі спільної роботи, потрібно зазначити ступінь участі інших студентів.

19 ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1 Визначте економічні та технічні передумови виникнення залізничного транспорту.

2 У чому полягали переваги залізничного транспорту на початку XIX ст. у порівнянні з іншими видами транспорту?

3. Поясніть походження і значення термінів "вокзал", "віадук", "плацкарта", "гальмо", "кондуктор", "колія", "тунель".

4. Які причини викликали активне будівництво залізниць у Російській імперії в 1860 – 1870 рр.?
5. Які позитивні та негативні наслідки для розвитку залізничного транспорту Росії мав «концесійний» період будівництва залізниць?
6. Визначте основні періоди у розвитку залізничного транспорту у 1856 – 1917 рр.
7. Розташуйте назви залізниць на землях України у послідовності їх створення у 1860 – 1870-х рр.
8. Дайте характеристику майновому й соціальному стану залізничників на початку ХХ ст. Які причини змушували їх брати участь у страйках?
9. Як зараз називається залізниця, що мала назву Курсько-Харківсько-Азовська (1869 – 1895 рр.) та Курсько-Харківсько-Севастопольська (1895 – 1907 рр.)?
10. Дайте характеристику становища на залізничному транспорті після завершення Першої світової та громадянської війн.
11. Іменами яких державних діячів були названі серії радянських паровозів та електровозів?
12. У якому місті було розміщено керівництво Північно-Донецької залізниці до 1934 р.?
13. Яку назву отримала з 1936-го р. Єкатерининська залізниця?
14. Проаналізуйте плани керівництва фашистської Німеччини щодо залізниць, розташованих на території СРСР.
15. За якими напрямками відбувалася перебудова залізничного транспорту з початком Другої світової війни?
16. Визначте найважливіші завдання залізничного транспорту в умовах початкового періоду війни.
17. Які зміни в експлуатації залізниць відбулися після 22 червня 1941 р.? У чому полягала сутність військового графіка 1941 р. – літера А?
18. Які переобладнання рухомого складу було здійснено на залізницях СРСР з початком війни?
19. Укажіть заходи, спрямовані на підвищення живучості залізниць в умовах бомбардування фашистською авіацією та артилерійських обстрілів.
20. Яку роль відіграв залізничний транспорт у проведенні евакуації?
21. Які наслідки для залізничного транспорту УРСР мала Друга світова війна?
22. За якими напрямками відбувалось відновлення залізничного транспорту у повоєнний період?
23. На початку 1980-х рр. окремі підприємства залізничного транспорту СРСР ставали збитковими, уповільнювались темпи будівництва, зменшувався оборот вагонів, зростала плінність кадрів тощо. У чому полягали причини прояву цих негативних тенденцій у цей час?
24. У чому полягали позитивні та негативні наслідки розпаду Радянського Союзу для розвитку залізничного транспорту на території країн СНД?
25. У чому полягають особливості управління залізничним транспортом сучасних європейських країн?

26. Яких видатних випускників ХІІТ – УкрДАЗТ ви знаєте?
27. Коли і з якою метою було створено державний орган управління – Укрзалізницю?
28. Якими були основні тенденції розвитку залізничного транспорту України у 1990-х роках?
29. Що таке залізничний Міжнародний транспортний коридор (МТК) і скільки їх проходить через територію України?
30. Скільки факультетів має УкрДУЗТ і який з них найстаріший?

20 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література:

1. Агієнко І. В. С. Ю. Вітте і мережа залізниць на українських землях: етапи зростання // Вісник Дніпропетровського університету. – 2007. – Вип. 14. – № 5. – С. 92 – 97.
2. Данько М. І. Українська державна академія залізничного транспорту – минуле і сьогодення // Залізничний транспорт України. – 2005. – № 4. – С. 4 – 7, С. 5 – 10.
3. Данько М. І., Дикань В. Л., Кондратюк М. В. Удосконалення організаційної структури залізничного комплексу України в сучасних умовах. – Х.: УкрДАЗТ, 2010.
4. Димитрюк В. М. Формування та функціонування мережі залізниць Буковини Австро-Угорського періоду: 1866 – 1918. – К.: АН ВШ України, 2005.
5. Довганюк С. С. Володимир Миколайович Образцов (1874 – 1949). – К., 2010.
6. Дорошко М. С. Одержавлення українських профспілок та формування їх номенклатури (1918 – 1930-ті роки) // Науково-практична конференція: «100 років профспілковому руху залізничників і транспортних будівельників України: історичний досвід, традиції і перспективи». – К., 2005. – С. 52 – 68.
7. Кірпа Г. М. Основні напрямки поліпшення стану українських залізниць у сучасних умовах // Залізничний транспорт України. – 2001. – № 4. – С. 2 – 6.
8. Кірпа Г. М., Пшінько О. А., Агієнко І. В. Залізниця України: історичний нарис. Дніпропетровськ: Арт-Пресс, 2001.
9. Колісник К. Е. Розвиток українських залізниць у 1930-х роках. Збірник наукових праць УкрДАЗТ. Харків, 2013. № 136. С. 443–444.
10. Корнієнко П. С. Нормативно-правове регулювання залізничного транспорту в Україні (друга половина ХІХ століття) // Віче. – 2007. – № 16. – С. 14 – 15.
11. Кравченко О. В. Соціальна робота дорожньої професійної спілки Південної залізниці на початку 20-х рр. ХХ ст. // Науково-практична конференція: «100 років профспілковому руху залізничників і транспортних будівельників України: історичний досвід, традиції і перспективи». – К., 2005. – С. 79 – 91.

12. Линюк Ю. С. Сторінки історії Одеської залізниці, 1865 – 2005. – Одеса: Астропринт, 2005.
13. Логвиненко І. П. Вклад вітчизняних вчених у розвиток науки і техніки залізничного транспорту. – К.: Т-во для поширення політ. та наук. Знань УРСР, 1953.
14. Мелешко, М. Будівництво і розвиток залізниць: від Царськосільської до Одеської. Українська залізниця. 2018. № 1–2. С. 33–40; № 3–4. С. 31–36.
15. Мелешко, М. Одеська залізниця: шлях довжиною в 150 років (історичний екскурс). Українські залізниці. 2015. № 11–12. С. 6–13.
16. Мукмінова Т. А. Реформування залізничної галузі: ключові аспекти // Залізничний транспорт України. – 2006. – № 3. – С. 10 – 13.
17. Повсталі із забуття. Репресовані залізничники (1919 – 1953). – К.: Транспорт України, 2001.
18. Укрзалізниця. Поступ часу 1991 – 1996: Матеріали до історії залізничного транспорту України / П. Москаленко, Т. Мукмінова. – К.: Транспорт України, 1996.
19. Хілюк Ф. М. Розвиток транспорту України в семиріччі (1959 – 65). – К., 1959.
20. Шаригіна О. А. Історія виникнення і розвитку залізничного та морського транспорту на Півдні України (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.). – Херсон: ХДМІ, 2009.

Додаткова література:

1. Агієнко І. В. Легенда вітчизняної транспортної галузі – Всеволод Арутюнович Лазарян. Залізничний транспорт України. 2014. № 5. С. 54–56.
2. Бердута В. Харків - столиця трьох залізниць. Магістраль-регіональна+Південна магістраль. 2019. 2 лютого (№ 4). С. 12/6.
3. Дикобраз М. Рекорди в залізниці: потяг, що рухається догори. Українська залізниця. 2019. № 6. С. 14-17.
4. Дмитроченко М. Ф. Ректори ХЕТІЗТ – ХЕМІЗТ – ХІТ – ХарДАЗТ УкрДАЗТ // Залізничний транспорт України. – 2005. – № 4. – С. 7 – 13.
5. Історія Української державної академії залізничного транспорту (1930 – 2005) / За загал. ред. М. І. Данька, Т. А. Мукмінової. – К.: Вид-во «Транспорт України», УкрДАЗТ, 2005.
6. Каграманян А. О. Інститут перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів Української державної академії залізничного транспорту // Залізничний транспорт України. – 2010. – № 4. – С. 35 – 36.
7. Калабухін Ю. Є. Історія факультету «Економіка транспорту» // Залізничний транспорт України. – 2010. – № 4. – С. 18 – 19.
8. Колісник К. Е. Гуманітарний факультет// Залізничний транспорт України. – 2010. – № 4. – С. 17 – 18.
9. Краснолиманський заочний факультет// Залізничний транспорт України. 2010. – № 4. – С. 19 – 23.

10. Кравченко О. В. Популяризація історії залізничного транспорту як чинник підвищення іміджу Укрзалізниці. Збірник наукових праць УкрДАЗТ. Харків, 2013. № 136. С. 445–446.
11. Линюк Ю. С. Сторінки історії Одеської залізниці, 1865–2005. Одеса: Астропринт, 2005.
12. Мкртчян Д. І., Шаповал Г. В., Кулешов В. М. Факультет «Управління процесами перевезень» // Залізничний транспорт України. – 2010. – № 4. – С. 27 – 31.
13. Поддубняк В. І. Донецький інститут залізничного транспорту: 43 роки підготовки кадрів // Залізничний транспорт України. – 2010. – № 4. – С. 32 – 34.
14. Прогонний О. М. Факультет «Автоматика, телемеханіка і зв'язок» // Залізничний транспорт України. – 2010. – № 4. – С.11 – 12.
15. Прохоров А. М. З історії Південної залізниці. Українська залізниця. 2018. № 6. С. 25–28.
16. Скорик О. О., Трикоз Л. В. Сучасні тенденції розвитку будівельного факультету // Залізничний транспорт України. – 2010. – № 4. – С. 13 – 16.
17. Устенко О. В. Механічний факультет// Залізничний транспорт України. – 2010. – № 4. – С. 24 – 26.
18. Шаригіна О. А. Історія виникнення і розвитку залізничного та морського транспорту на Півдні України (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.). Херсон: ХДМІ, 2009.
19. 100 років на захисті трудящих. Історія профспілкового руху залізничників і транспортних будівельників України/ Упоряд. В. М. Уржанов; За ред. В. М. Ткачова, М. Г. Сінчака. – К., 2005.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Репозитарії академічних текстів Українського державного університету залізничного транспорту: <http://lib.kart.edu.ua/>
2. Укрзаліниця: <http://www.uz.gov.ua>
3. Історія виникнення та розвитку залізниць України <https://we.org.ua/transport/istoriyavunyknennya-ta-rozvytku-zaliznychnyh-dorig-ukrayiny/>
4. Залізничне будівництво в Україні 19 – початку 20 століть http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Zaliznychne_budivnuctvo_v_Ukr
5. Етапи розвитку і формування залізничного транспорту. <https://helpiks.org/1-91077.html>
6. П'ять несподіваних фактів про історію залізниці <https://tokar.ua/read/28586>

Для забезпечення освітнього процесу використовуються:

- Навчальні мультимедійні аудиторії; комп'ютерні класи; бібліотека, у тому числі читальна зала.
- Технічне та програмне забезпечення для дистанційних технологій здобуття освіти.
- **Онлайн-платформи:** Віртуальні дистанційні онлайн курси, доступні в системі дистанційного здобуття освіти – навчальній платформі **Moodle** УкрДУЗТ.
- Для дистанційного здобуття освіти в синхронному режимі використовується функціонал платформи відеоконференцій **Zoom**.
- В умовах воєнного стану: генератори, потужні зарядні станції, мобільні пауербанки для забезпечення енергетичних потреб; обладнане бомбосховище.
- Система дистанційного навчання створена для інтеграції студентів із обмеженими функціональними можливостями.

22 ВІДОМОСТІ ПРО РОЗРОБНИКІВ

ПІБ: **Сніжко Ірина Анатоліївна** Науковий ступінь, посада: кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та мовознавства

Контактні дані: isnizhko@ukr.net snezhko@kart.edu.ua;

+38 (097) 53 47 031

23 ВНЕСЕННЯ ЗМІН (ДАТА, СУТЬ, ПІДПИС)

02.02.2026 р.

